Från: "Sthlm Stift" <sthlm.stift@svenskakyrkan.se>
Skickat: Mon, 23 Sep 2024 09:53:21 +0100
Till: "RLK Funk Registrator" <registrator.rlk@regionstockholm.se>
Ämne: Remissvar dnr RS 2024-0344
Bilagor: SS 2024-0112 Yttrande.Samrådsförslag ny RUFS.pdf

Hej! Här kommer Stockholms stifts remissvar. Se bilaga.

Vänliga hälsningar

Stockholms stift
Västra Trädgårdsgatan 2A
Box 16306, 103 25 Stockholm
Tel: 08-508 940 00
www.svenskakyrkan.se/stockholmsstift

Svenska kyrkan
STOCKHOLMS STIFT

2024-09-11 Dnr SS 2024–0112

Region Stockholm

registrator.rlk@regionstockholm.se

Yttrande över samrådsförslag till ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen. (Dnr RS 2024-0344)

Stockholms stift har beretts tillfälle att yttra sig över samrådsförslag gällande ”Ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen (RUFS), daterad 2024-04-09. Samrådsförslaget är ute på remiss under perioden 10 april-30 september 2024. Synpunkterna ska vara Region Stockholm tillhanda senast 30 september 2024.

Med anledning av detta vill Stockholms stift härmed avge följande yttrande inklusive synpunkter på de av regionen särskilt ställda frågorna i missivet:

Allmänna synpunkter och värt att notera om Svenska kyrkan i Stockholms stift med dess församlingar

Svenska kyrkan är ett evangeliskt-lutherskt trossamfund som lokalt framträder som församlingar, regionalt som stift och på nationell nivå som rikskyrka med Kyrkomötet som högsta beslutande organ. Svenska kyrkan är en öppen folkkyrka, som i samverkan mellan en demokratiskt vald organisation och kyrkans ämbete bedriver en rikstäckande verksamhet. Stockholms stift omfattar stora delar av Stockholms län. Tre kommuner i södra länsdelen (Nynäshamn, Salem och Södertälje) ingår i Strängnäs stift och tre kommuner i den norra länsdelen (Upplands-Bro, Sigtuna och Norrtälje) ingår i Uppsala stift.

Stockholms stift är indelat i tretton kontrakt och genom sina 53 församlingar/pastorat representerar vi därmed regionens största medlemsorganisation. Församlingarna är i sin tur egna juridiska personer och därmed också fastighetsägare till sina kyrkor/kapell och övriga fastighetsbestånd. Stiftsorganisationen bidrar, förutom som trossamfund och öppen folkkyrka, även som en av de största aktörerna inom civilsamhället i regionen genom bland annat gudstjänster, undervisning, körverksamhet, konserter, diakoni, socialt arbete, och som samarbetspart inom hälso-och sjukvården. Vidare arbetar vi ambitiöst med ställda klimatmål i linje med Agenda 2023 samt utgör sammantaget sett en betydande fastighetsägare och förvaltare av ett omfattande och gemensamt kulturarv och grönområden som bidrar till folkhälsa och välbefinnande för regionens invånare men också till regionens attraktivitet och tillväxt.

Begravnings- och krematorieverksamheten

Svenska kyrkans församlingar är enligt begravningslagen (1990:1144) huvudmän för begravningsverksamheten i hela landet förutom i Stockholms och Tranås kommuner. I uppdraget som huvudman för begravningsverksamheten ansvarar Svenska kyrkans församlingar för att tillhandahålla gravplatser för samtliga invånare inom sitt förvaltningsområde, även för de invånare som inte tillhör något kristet samfund. Det är endast innehavare av en allmän begravningsplats eller en församling som får anordna krematorier för förbränning av avlidnas stoft. Huvudmannen för begravningsverksamheten är skyldig att vidta de förberedelser som behövs för att bedra verksamheten i händelse av höjd beredskap.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, pekade i sin rapport *Civilt försvar mot 2023 – ett totalförsvar i balans: slutredovisning av regeringsuppdrag (Ju2022/01209/SSK)* ut behovet av samordning av begravningstjänster i händelse av höjd beredskap. Vidare pekade de på den obalans i krematoriekapacitet som uppenbarades under coronapandemin.

En tillfredsställande begravningstjänst innefattande både transport, kremation samt gravsättning, ingår i den offentliga verksamheten och är en del i regionens infrastruktur som borde synliggöras på ett tydligare sätt i RUFS. I detta sammanhang vill vi särskilt lyfta fram behovet av ett förtydligande i förslaget hur vida behovet av den framtida krematorieverksamheten i länet är tänkt att tillgodoses. Det har i olika forum samt i tidigare utredningar konstaterats att de nuvarande fem krematorierna i länet - Nya krematoriet (Skogskyrkogården) och Råcksta krematorium i Stockholm stad samt krematorierna Silverdal i Sollentuna, S:t Botvid i Huddinge och Storkällan i Nacka inte är tillräckligt för att klara av en robust och långsikt hållbar krematorieverksamhet. Framför allt råder det en tydlig kapacitetsbrist i länets norra del, vilket bör lyftas fram i RUFS-förslaget.

Kyrkligt kulturarv

Svenska kyrkan äger och förvaltar en stor och viktig del av vårt gemensamma kulturarv. Ett kulturarv som ska bevaras, användas och utvecklas i enlighet med de statliga målen för kulturmiljöarbetet. Ett uttryck för att Svenska kyrkans kulturarv är ett nationellt kulturarv som inte bara är av betydelse för trossamfundet och dess medlemmar är den kyrkoantikvariska ersättning som Svenska kyrkan erhåller från staten. Ersättningen ska ses som en kompensation för de inskränkningar i förfoganderätten som gällande kulturmiljölagstiftning innebär och täcka delar av kostnaderna för vård och underhåll av det gemensamma kulturarvet.

Svenska kyrkan äger ungefär 3 400 kyrkobyggnader över hela landet och i Stockholms stift finns 152 av dessa kyrkor. Merparten av Svenska kyrkans kyrkobyggnader, närmare bestämt 2 954, omfattas av tillståndsplikt enligt 4 kap. kulturmiljölagen (1988:950) vilket innebär att det krävs tillstånd från länsstyrelsen för att på något väsentligt sätt ändra dem.

Kulturarvets, såväl det kyrkliga kulturarvet som det profana, bidrar till ett flertal av de mål som RUFS avser att uppnå och utgör *inte* ett särintresse. Kulturarvet bidrar till att skapa goda livsmiljöer men har också stor betydelse för att skapa regional tillväxt, gynna den biologiska mångfalden liksom den gröna infrastrukturen och skapa värdefulla ekosystemtjänster.

Kultur, diakoni och socialt arbete

Svenska kyrkan är en av samhällets största kulturaktörer med många olika typer av arrangemang varje vecka. Stockholms stifts församlingar bidrar till ett rikt lokalt kulturliv med kör- och konsertverksamhet, konstutställningar, teater, filmvisningar och författarsamtal. Alla; oavsett om du är medlem i Svenska kyrkan, ålder eller trostillhörighet, kan delta och många av arrangemangen är kostnadsfria. Under 2022 drev Svenska kyrkan 5 000 körer över hela landet med över 88 000 aktiva personer varav en tredjedel var barn och unga. I Stockholms stift visar statistiken för 2023 att över 578 000 personer deltog i kyrkans öppna kulturverksamhet (ca 21 000 olika verksamheter) och över 2,7 miljoner besökare deltog i en konsert arrangerad av Svenska kyrkan eller i Svenska kyrkans lokaler.

Rapporten *Svenska kyrkans samhällsekonomiska bidrag till kultur och kulturarv* gjordes 2020 av det oberoende analysföretaget Ramböll. I den beräknades det årliga värdet av kyrkans kulturgärningar till 5 miljarder kronor. 2,3 miljarder är kyrkans direkta bidrag till kultur och kulturarv och till det kommer 2,7 miljarder i indirekta effekter.

Stockholms stifts församlingar bedriver ett omfattande diakonalt och socialt arbete med stor betydelse för många människor i olika skeden i livet. Det övergripande uppdraget i Svenska kyrkans diakonala verksamheter är att utifrån kristen tro vara med och skapa ett gott samhälle. Ett gott samhälle präglas av

omsorg om medmänniskan och skapelsen och är socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbart. Diakoner och präster arbetar under tystnadsplikt. De besöker äldre och sjuka, ordnar sorgegrupper och samtalar med enskilda. Det sociala arbetet kan också innebära att kyrkan möter missbrukare och deras anhöriga för att ge stöd och hjälp. Det kan handla om att starta samtalsgrupper för våldsutsatta kvinnor och män och hjälpa familjer ur krissituationer som drabbar föräldrar och barn. Ibland kan församlingarna även ge ekonomisk hjälp till behövande.

Regeringen har i bland annat utredningen *Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap* beskrivit Svenska kyrkans, och andra trossamfunds, viktiga funktioner i samhället när det gäller att skydda och stödja människor vid fredstida kriser och under krigsförhållanden. Funktioner som nästintill uteslutande sker på frivillig basis. Svenska kyrkan har en sammanhållande roll i samhället och en omfattande och väl utvecklad samverkan med andra civilsamhällesorganisationer såsom kommuner myndigheter, skolor, näringsliv, polis, sjukhus och häkten. Svenska kyrkans krisberedskap har prövats under olika typer av internationella, nationella och lokala kriser såsom tsunamin, pandemin och vid lokala skjutningar. Stockholms stifts församlingar samarbetar exempelvis nära kommunernas POSOM-grupper. I händelse av kris är det ofta till kyrkobyggnaden som människor söker sig för gemenskap och för att tillgodose sina behov av riter och symbolhandlingar.

Prästlönetillgångar

Det bör även noteras att Stockholms stift, tillsammans med landets övriga stift, är en stor förvaltare av jord- och skogsmark inom ramen för sitt uppdrag avseende prästlönetillgångar. Prästlönetillgångar har sitt ursprung i fastigheter som under medeltiden donerades till kyrkan för att avkastningen skulle användas till att avlöna församlingarnas präster. Prästlönetillgångarna består av prästlönefastigheter och prästlönefonder. Prästlönetillgångarna ska enligt lag förvaltas som självständiga rättsobjekt och med ändamålet att bidra till de ekonomiska förutsättningarna för Svenska kyrkans förkunnelse. Endast avkastningen får användas för ändamålet. Prästlönetillgångarna tillhandahåller jordbruksmark för livsmedelsförsörjning och skogsmark för skogsbruk och rekreation i form av t.ex. motionsspår, vandringsleder, rid stigar och badplatser. Fastigheterna erbjuder även mark för bostäder och tas i anspråk för infrastruktur i olika former. Markerna är också en del i länets grönstruktur och bidrar till bevarande av biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer.

Synpunkter på de av Region Stockholm specifikt ställda frågorna

Frågor om styrkor och utmaningar

Har ni synpunkter på de styrkor och långsiktiga utmaningar som beskrivs? Hanterar samrådsförslaget de utmaningar vi står inför, däribland klimatförändringar och det förändrade omvärldsläget och dess tänkbara konsekvenser? Vad kan utvecklas?

Svar:

Samtliga de sju styrkor och långsiktiga utmaningar som beskrivs kan anses relevanta och betydelsefulla för Stockholmsregionens framtida utveckling och möjligheter att ligga i framkant.

Stockholm stift anser dock att flera av de perspektiv som lyfts fram under *våra allmänna synpunkter ovan* bidrar till att möta de utmaningar som pekas ut i samrådsförslaget och skulle på ett tydligare sätt kunna beskrivas i planen. Bland annat anser vi att

I bland annat avsnittet ”Människorna” på sid 14 bör det tydligare framgå att *alla* livets åldrar är en styrka inklusive *barnperspektivet.*

Frågor kring vision, mål och prioriteringar

Visar vision och mål regionens vilja? Fångar prioriteringarna åtgärder som leder till att vi kan hantera de gemensamma utmaningarna och vidareutveckla regionens styrkor? Hur kan prioriteringarna utvecklas? Är

någon prioritering viktigare än andra och varför? Bör någon prioritering utgå och varför? Vilka indikatorer mäter på bästa sätt målen?

Svar:

Ja, regionens viljeinriktning utifrån vision och mål är tydlig och prioriteringen av åtgärder ter sig i de flesta fall vara väl underbyggda och motiverade. Däremot anser vi att det behövs tydligare riktlinjer hur man ska bevara, använda och utveckla regionens kulturmiljöer och kulturarv. Om vi ska vara Europas mest attraktiva och hållbara storstadsregion duger det inte att vara så pass vag i dokumentet kring dessa frågor. Förvisso är det bra att orden och några meningar om kulturmiljöer och kulturarv nämns på ett antal ställen i samrådsförslagets löpande text som bl.a på sid 21 ”…kulturmiljöer med stora kulturhistoriska värden bidrar till Stockholmregionens identitet och attraktionskraft. Kulturarvet är en viktig kvalitet som bidrar till en god livsmiljö”. Vi vill dock hävda att denna fråga bör prioriteras högre i betydelse och tydligare än vad som nu framgår av dokumentet och att i förbyggande syfte uttryckas som ett medskick och vägledning till kommunernas fortsatta planering rörande mark- och vattenanvändning.

Kulturarvets, såväl det kyrkliga kulturarvet som det profana, bidrar till ett flertal av de mål som RUFS avser att uppnå och utgör *inte* ett särintresse. Kulturarvet bidrar till att skapa goda livsmiljöer men har också stor betydelse för att skapa regional tillväxt, gynna den biologiska mångfalden liksom den gröna infrastrukturen och skapa värdefulla ekosystemtjänster.

Vårt gemensamma ansvar och värden för våra kulturmiljöer och kulturarvet föreslås med fördel även framgå av sammanställningen av vision, mål och prioriteringar på sidan 19 i samrådsdokumentet.

I övrigt är det svårt att i nuläget ha några synpunkter på frågan om vilka indikatorer som på bästa sätt mäter målen, eftersom de inte finns inkluderade här i den regionala utvecklingsplanen. Som medskick och förslag skulle dock delmålen på sid 81 kunna kompletteras med tex andel skyddad bebyggelse (PBL/KML) samt m2 skyddad natur med betydelse för såväl klimatomställning, biologisk mångfald, goda livsmiljöer och regional tillväxt.

Avslutningsvis anser vi att behovet av en robust krematorieverksamhet och en lösning av kapacitetsbristen i länets norra del behöver lyftas fram i RUFS-förslaget liksom att det vore värdefullt om det på något sätt framgår under avsnitt ”Kraftsamling för jämlik folkhälsa” på sid 23, att betydelsen av värna ett värdigt omhändertagande av avlidna samt säkra en god och jämlik omvårdnad av dess anhöriga – ett uppdrag som berör flera samhällsaktörer.

Frågor angående rumslig utveckling och plankarta

Saknar ni information eller förhållningssätt gällande den rumsliga utvecklingen? Hur ser ni på plankartans utformning och tillhörande förhållningssätt? Är utgångspunkterna för bebyggelsestrukturens avgränsning tydliga?

Svar:

Vi anser – precis som ett dylikt strategiskt dokument ska redovisa -att förslagets rumsliga inriktning för regionen, utifrån förhållningssätt och utformning med tillhörande strukturkarta, plankarta m.fl. i all väsentlighet och på ett relevant sätt redogör för de övergripande strukturerna, dvs bebyggelseutveckling, bebyggelsestrukturens avgränsning, utveckling och bevarande regionala grönstrukturen, transportsystem samt tekniska försörjningssystem. Utgångspunkterna för bebyggelsestrukturens avgränsning är begriplig men med tanke på att kartorna är schematiskt illustrerade är det i detta skede svårbedömt vad detta innebär för konsekvenser i praktiken på mer detaljerad nivå, då det först framkommer vid kommande detaljplaneläggning.

Vi anser också att det inte en självklarhet vad som avses med en större utbyggnad utan snarare en tolkningsfråga utifrån vilket syfte och ändamål som kommunen, fastighetsägare och exploatörer vill

åstadkomma genom planläggning och utbyggnad av ett markområde. Handlar det om 100 lägenheter, 500 lägenheter eller 5000 lägenheter med tillhörande ytbehov för offentlig service, teknisk försörjning etc?

I detta sammanhang vill vi också lyfta vikten av att förtätningar i befintlig stadsbebyggelse framgent noga bör övervägas om det planeras ske på bekostnad av parker och grönytor. Mångfalden av grönområdenas betydelse i den expanderande staden och de få kvarvarande grönytorna ska värnas och prioriteras. I detta sammanhang vill vi särskilt lyfta fram kyrkomiljöernas betydelse i staden. Ofta fungerar begravningsplatser och kyrkotomter som viktiga lungor i en annars mer eller mindre exploaterad bebyggelse, men de kan inte ersätta alla övriga ytor för när rekreation som försvinner. Vid de tidiga samråden där kyrkomiljöer berörs ska de tidiga samråden även inkludera länsstyrelsen och Svenska kyrkan med dess stift och församlingar.

Enligt 4 kap KML skyddas flera kyrkomiljöer i egenskap av begravningsplats eller kyrkotomt. I tid närliggande domar har kyrkotomts-begreppet fått en vidare betydelse och kan alltså även inbegripa andra markägare än Svenska kyrkan. Det innebär med andra ord att även kommunen måste tillmötesgå kulturmiljölagen i dessa fall. Vi vill även understryka att genomförandearbeten i närheten av äldre bebyggelse kan få konsekvenser för framför allt de äldre kyrkorna. Dessa kan påverkas negativt av t.ex sprängningar eller upplag av schaktmassor.

Frågor kring gemensamt ansvar för den regionala utvecklingen och former för samverkan

Hur ser er organisation på er roll kopplat till den regionala utvecklingen och hur kan er organisation bidra för att vi ska nå planens mål och stärka genomförandet? Vilka dialog- och samverkansformer bör vi använda eller utveckla för att kunna agera tillsammans för att nå planens mål och stärka genomförandet?

Svar:

I syfte att kraftsamla, skapa samsyn samt dela kunskap och lärande kring den regionala utvecklingsplanens framdrift och genomförande välkomnar Stockholms stift en strukturerad samverkansprocess liknande det sätt som remissförslaget beskriver. En kontinuerlig dialog över året och uppföljning av planens prioriterade frågor och genomförande i form av bl. a en bred regional konferens med efterföljande rådslag med representanter på politiskt och/eller högsta ledningsnivå samt ev ytterligare arenor/mötesplatser för samverkan mellan olika intressenter och aktörer känns som mycket relevant för att resultat ska kunna uppnås.

Som framgår av ovan yttrande vill vi betona att Svenska kyrkan, med sitt stift och församlingar, genom sitt medlemsantal, verksamhetsbred samt lokala förankring och ansvarstagande för ett omfattande kulturarv, är en relevant samhälls- och samverkansaktör som redan bidrar och vill bidra ytterligare till hela regionens utveckling.

Stockholms stift vill i detta sammanhang passa på att hänvisa även till stiftsstyrelsens tidigare yttrande 2024-02-09 över Region Stockholms remiss ”Samverkansmodell för samverkan med civilsamhället, invånare och intresseorganisationer (Dnr RS 2023-0395).

För Svenska kyrkan i Stockholms stift

[redacted]

[redacted]